

**ДО ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА НАУЧНОТО ЖУРИ
НАЗНАЧЕНО СЪС ЗАПОВЕД НА РЕКТОРА
НА МУ- ВАРНА № Р-109-413/20.10.2020**

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Красимир Борисов Гигов, д.м.

**Катедра „Медицина на бедствените ситуации и морска медицина“
при Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна
Факултет „Обществено здравеопазване“**

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по Докторска програма „Медицина на бедствените ситуации“ в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.1 Медицина на д-р Теофан Христов Куюмджиев на тема: „Адаптирани техники за оказване на долекарска помощ при инциденти с голям брой пострадали“

Докторантът Т. Куюмджиев е роден 1962 г. в гр. София. Завършва средното си образование и Медицински университет в гр. Варна през 1989 г. Започва работа в с. Мадара като участъков лекар от Октомври 1989 г. до Октомври 1990 г. След това започва работа в Хирургично отделение – Общинска болницаца гр. Н. Пазар и работи там до 2002 г., като от 1990 г. до 1995 г. специализира „Коремна хирургия“, специалност, която защитава в края на 1995 г. От 2002 г. месец март до месец април 2004 г. работи в ДКЦ – „Еквита“ – в хирургичен кабинет.

От 2004 до 2014 г. докторантът работи като лекар на сонда в Ангола.

От м. януари 2016 г. е на работа в катедра „Медицина на бедствените ситуации и морска медицина“. Има участие в кръгли маси на Факултет „Обществено здравеопазване“, семинари по антитероризъм – Медицински университет - Варна, множество участия с постери на International Medical Association Bulgaria (IMAB) и годишните издания на Фестивалите на МУ-Варна – „Море, здраве и красота“. Публикувал е статии във „Варненски медицински форум“ и списание „Авиационна, морска и космическа медицина“. Участвал е при писането на учебник „Морска Медицина“. Интересите му са в областта на морската

медицина и обучаването на студенти от специалност „Медицина“ в прилагането на основните медицински стандарти в „Спешната помощ“.

Дисертационният труд съдържа 175 страници. Онагледен е с 5 таблици, 94 фигури, 8 снимки, 7 схеми и 12 приложения.

Дисертационният труд е посветен на един от най-важните въпроси в оказването на помощ на пострадали на мястото на инцидента при различни по характер бедствия. Оказването на първа медицинска помощ (долекарска) се счита за основно предизвикателство сред населението според д-р Куюмджиев.

Инцидентите с голям брой пострадали (ИГБП) са събития, често непосредствен резултат от настъпването на множество бедствия от природен и антропогенен характер.

В литературният обзор са разгледани и анализирани достатъчен брой източници от български – 30 и чужди автори - 122.

Целта и задачите са коректно и точно формулирани. За защита на основната теза и хипотезите, подходящо подбрани са изследователските методи. Стилът е ясен и разбираем, като същевременно е научен и информативен.

Основната цел на настоящето изследване е важна и полезна, а именно да се докаже необходимостта от обучение на цялото население по първа медицинска помощ в район на инцидент за по-бързо овладяване на неблагоприятните последствия и разработване на методика за обучение и адаптиране на професионалните медицински познания, за да се разкрие потенциала на очевидците.

Изработването на методика за обучение и адаптирането на съвременните спешни лечебни алгоритми на реагиране, целят активното участие на свидетелите в спасителните мероприятия и спечелването за болния на „златния час“. В общество, с нарастващ дефицит от медицински специалисти, д-р Куюмджиев предлага активните и мотивирани граждани без медицинско образование, оказали се на мястото на ИГБП, да бъдат необходимите резерви за оказване на първата помощ.

Основната теза на настоящия дисертационен труд е, че долекарската помощ е изключителна важна реакция в първите моменти след настъпило бедствие, но потенциалът ѝ за допълване с нови техники и адаптирането им за немедицински кадри е неосъзнат и

малко използван за нуждите на обществото при справяне с бедствените ситуации и пораженията им върху хората.

Представените собствени резултати са добре онагледени чрез графики, таблици, фигури и подробно анализирани.

Резултатите от Собствени проучвания на докторанта са представени в следните раздели:

1. Изследване, анализиране и разработване на графики за адаптираните техники за долекарска помощ при ИГБП в района на инцидента.

За по-лесно усвояване на преподавания материал са разработотени следните графики: първа помощ (ПМП) при изгаряния, измръзвания и затрупвания от лавини, ПМП остри масови отравяния, ПМП при тежки травми на опорно –двигателния апарат, временно кръвоспиране на мястото на инцидента, ПМП при рани в райони на масов травматизъм, травми на главата и кардиопулмонална ресусцитация.

Авторът изтъква спазването на следните основни приоритети при оказване на ПМП: бърза преценка на състоянието на пострадалия; третиране заплахите за живота по приоритет; осигуряване оптимална грижа за кратко време; приоритетно спасяване на живота за сметка спасяването на крайник и др.

2. Проучване информираността и знанията на студенти първи курс (обучавани медицински кадри) за оказване долекарска помощ при ИГБП.

Пострадалите при различните видове бедствия според анкетираните са значителен процент (38%), тъй като разнообразието от бедствия е голямо и пораженията им са от различно естество.

Най-големият процент от анкетираните в тази група, 44% разчитат на оказване на ПМП от страна на ЦСМП. Близо 2/3 се определят като хора без достатъчен или никакъв опит в оказването на ПМП. Повече от половината (общо 57%) от респондентите в тази група не знаят или нямат увереност в познанията си за възстановяване на дишането и непряк сърдечен масаж. Над 50% от анкетираните нямат представа за правилното съотношение между обдишванията и извън-гърдните притискания при КПР. В по-голямата си част, 81% от анкетираните, не познават техниките за КПР.

Значителен брой от анкетираните, около 40%, погрешно смятат, че след оказване на ПМП пострадалите трябва да се оставят „по гръб“ и „по корем“. Това

показва неинформираността им за опасностите, които могат да настъпят при оставянето на пострадалите в неправилно положение до изчакването на транспорт за болница. В по-голямата си част, 84%, признават ролята на немедицинските лица като резерв за ПМП при ИГБП и само 16% считат, че те не трябва да участват в спасителните мероприятия при настъпило бедствие.

3. Проучване информираността и готовността на населението над 18 г. за оказване долекарска помощ при ИГБП на мястото на бедствията.

Втората голяма група от анкетираните лица се състои от 153 човека, пълнолетни граждани, избрани на случаен принцип сред населението. Стремешът на обществото за обучение трябва да бъде насочен именно към тях, като се цели постигане на оптимални резултати при справянето с ИГБП.

Втората група анкетираните дават по-висока самооценка на своите способности да оказват ПМП, което д-р Куюмджиев обяснява с повечето опит. Голям процент (общо 85%) съобщават, че имат пълни или частични способности за оказване на ПМП. Над половината, 56%, не са уверени в познанията си за извършване на КИР. Хората от тази група разчитат най-много на ЦСМП-51%, но нямат никакво доверие на общопрактикуващия си лекар. Отговорите показват, че болшинството от анкетираните, 91%, знаят за какво служи дефибрилатора, но нямат познания за правилна медицинска сортировка. 86% не знаят правилното положение (59%), в което трябва да се транспортира пострадал. Над 90% от желаят да повишат познанията си по оказване на ПМП, като най-много, 47.65% са избрали това да стане чрез обучителен курс и обучение в училище.

4. Сравнение на резултатите на двете проучвани групи по анкетния метод.

При сравняване на отговорите на първата и втората група анкетираните участници, д-р Куюмджиев е достигнал до интересни резултати, онагледени графично. И двете групи разчитат на най-много на ЦСМП за оказване на ПМП. Най-малко се разчита на личния лекар. Никой от втората група респонденти не го посочва като възможност и само 5.36% от първата група разчитат на него. Респондентите с пълни или частични познания по оказването на ПМП са близо два пъти повече от тези в първата група. Самочувствието на втората група е по-високо, което докторантът обяснява с по-голямата възраст (18-50 г.).

На въпроса „Къде сте обучавани за оказване на долекарска помощ?“ анкетираните посочват училището и БЧК като основните места, където те са получили познанията си. Три

пъти повече са участниците в анкетата от втората група, които са получили знанията си и на други места. Само 45% от двете групи знаят да обдишват и извършват непряк сърдечен масаж. Над половината от анкетираните не владеят тези техники за оказване на ПМП. Самочувствието и на двете наблюдавани групи е ниско, което се дължи на липсата на информираност. По-големият брой верни отговори при първата група, докторантът допуска, че се дължи на мотивацията им за избор на медицинска професия и факта, че имат по-близки по време придобити познания за ПМП в БЧК. Почти 50 % от всички анкетираните смятат, че уменията им са частични и в двете наблюдавани групи. Това ни убеждава, че трябва да бъдат допълнително обучавани.

Най-много от анкетираните желаят да повишат знанията си чрез обучителен курс. Отговорите надхвърлят 100%, защото някои от анкетираните са дали повече от един отговор. Един голям брой от втората група (46.4%) са посочили, че това обучение е добре да се получава в училище. Напълно се припокриват и мненията им относно това дали немедицински лица трябва да оказват ПМП при ИГБП. Анкетираните отговарящи с „да“ от първата група респонденти са 84%, а от втората - 85%;

5. Разработване на обучителна стратегия от докторанта за повишаване подготовката на населението за оказване на долекарска помощ в района на инцидента е най-важната и с голяма практическа стойност, част от дисертационния труд.

Разработените схеми с адаптирани техники за оказване на ПМП в района на инцидента, листовки и постери са изключително важни и полезни за обучение на ученици, студенти от всички ВУЗ и желаещи активисти от населението.

Изготвени са: съдържания на чанти с голяма практическа стойност за оказване на ПМП от населението при ИГБП и чанти за ПМП прилагана от лекари, дентални медици и медицински специалисти при ИГБП с предимно травматични и токсични увреждания.

Изразите и специфичните понятия са точно формулирани, което повишава стойността на дисертационния труд.

Направените забележки при предварителното обсъждане в по-голямата си част са отразени.

Считам, че основните и най-важни приноси на дисертационния труд са следните:

Научно-теоретични: Извършено е изследване, анализиране, обобщаване на информация и разработване на графики за адаптираните техники на долекарска помощ при

ИГБП в района на инцидент. Проведено е социологическо изследване на 302 души от Варненска област чрез анкетен метод на проучване информираността и знанията на населението за оказване на долекарска помощ при ИГБП. Съпоставени и анализирани са данните на двете проучвани групи и след повечето въпроси за самооценка, са направени изводи, че подготовката не е достатъчна при почти всички анкетирувани. Доказва се, че е необходимо широко информиране и подготовка на обществеността за оказване на долекарска помощ в района на инцидента. Разработена е обучителна стратегия за повишаване подготовката на населението.

Научно-приложни: Извършено е обучение и популяризиране на схемите с адаптирани техники за оказване на ПМП сред студентите с българско и чуждоезиково обучение от специалности „Дентална медицина“ и „Медицина“ на МУ-Варна чрез системата за електронно обучение Blackboard. Разработени са листовки и постери, разпространени сред населението на гр. Варна – потенциални очевидци на ИГБП. Предложени са чанти за оказване ПМП от гражданите и медицинските специалисти при ИГБП.

Особено ценни за обучението по долекарска помощ на ученици, студенти и желаещи групи от населението са представените в Приложенията адаптирани техники за:

- Кардиопулмонална ресусцитация;
- Изгаряния.
- Измръзвания и затрупвания от лавини.
- Временно кръвоспиране на мястото на инцидента.
- Тежки травми на опорно-двигателния апарат.
- ПМП при рани в район на масов травматизъм.
- Травми на главата.
- Остри масови отравяния.
- План за евакуация от дома и работното място при пожар и други бедствия.

Заклучение:

Представеният дисертационен труд на д-р Теофан Христов Куюмджиев на тема „Адаптирани техники за оказване на долекарска помощ при инциденти с голям брой пострадали“ отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника на неговото прилагане и ПРАС на МУ-Варна за придобиване на ОНС „доктор“ по специалност „Медицина на

бедствените ситуации“. Избраната тема е от важно значение за приемствеността на техниките за оказване на първа помощ от големи групи от населението, свидетели на травматични инциденти с голям брой пострадали и последващото спасяване живота и здравето на засегнатите лица. Литературният обзор, целта, задачите, методите за тяхното решаване, собствените проучвания, приносите и приложенията ми дават основание да дам своята положителна оценка и да препоръчам на уважаемото жури да гласува „ЗА“ присъждането на образователната и научна степен „доктор“ по докторска програма „Медицина на бедствените ситуации“ в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, Професионално направление 7.1 Медицина на асистент д-р Теофан Христов Куюмджиев.

Дата: 01.12.2020 г.

Подпис:.....

/Проф. д-р Красимир Гигов, д.м./